

УДК 94:352](477.85)«1938/1940»

© Ярослав Кушнір* (Чернівці)

ЗАХОДИ ВЛАДИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІН У АДМІНІСТРАТИВНІЙ СТРУКТУРІ ТА УПРАВЛІННІ НА БУКОВИНІ У ПЕРІОД КОРОЛІВСЬКОЇ ДИКТАТУРИ В РУМУНІЇ (1938–1940 рр.)

У статті здійснено комплексний історико-правовий аналіз становлення, організації та діяльності органів державної адміністрації на території Буковини в період румунського правління (1918–1940 рр.). На основі широкої джерельної бази, що включає нормативно-правові акти Королівства Румунії, архівні матеріали Державного архіву Чернівецької області, документи Національного архіву Румунії, а також публікації тогочасної періодику (*Universul*, *Monitorul Oficial*, *Monitorul Ținutului Suceava* та ін.), з'ясовано особливості правового статусу адміністративно-територіальних одиниць, механізм призначення та повноваження королівських резидентів і місцевих чиновників. Охарактеризовано зміни в адміністративному устрої після запровадження Конституції 1938 року, а також процес реалізації реформи регіонального управління під час авторитарного режиму Кароля II. Досліджено практичні аспекти взаємодії центральної влади з місцевими органами, судовими інституціями та громадськістю, що дозволяє відтворити реальний стан адміністративного життя на Буковині напередодні Другої світової війни. Автор підкреслює, що функціонування державного апарату на регіональному рівні відбувалося в умовах поєднання елементів централізму та контрольованої автономії, що відображало загальні тенденції розвитку румунської державності міжвоєнного періоду. Результати дослідження поглиблюють розуміння правових та політичних процесів у Північній Буковині й можуть бути використані для подальших студій з історії державної служби та адміністративного права.

Ключові слова: Буковина, Румунія, адміністративна реформа, державна служба, королівський резидент, міжвоєнний період, Конституція 1938 року, державне управління, органи влади, місцеве самоврядування.

Yaroslav Kushnir (Chernivtsi)

MEASURES OF THE AUTHORITIES IN ORGANIZING CHANGES IN THE STRUCTURE AND ADMINISTRATION OF BUCOVYNA DURING THE PERIOD OF THE ROYAL DICTATORSHIP IN ROMANIA (1938–1940)

Abstract. The article provides a comprehensive historical and legal study of the governmental measures aimed at reorganizing the administrative and territorial system of Romania during the royal dictatorship of King Carol II (1938–1940), with a particular focus on the situation in Bukovina. The research is based on an extensive set of sources, including royal decrees, constitutional acts, official publications of the *Monitorul Oficial*, periodicals such as *Universul* and *Monitorul Ținutului Suceava*, as well as archival materials from the State Archive of Chernivtsi Region and the National Archives of Romania. Through the analysis of these documents, the author reconstructs the process of transforming local governance under the authoritarian regime and the introduction of a new administrative structure centered on the institution of royal residents (*rezidenți regali*), who were vested with broad supervisory and executive powers. The study reveals how the 1938 Constitution and the Administrative Law fundamentally changed the political and legal landscape of the country by eliminating the remnants of democratic self-government and consolidating centralized royal control. Special attention is paid to the mechanisms of coordination between central ministries and local authorities, the implementation of new administrative districts (*ținuturi*), and the practical operation of regional administrations in Bukovina as one of the border provinces of the Romanian state. The article highlights the ideological foundations of the «New Regime» of Carol II, its propaganda of national unity and discipline, and the impact of these policies on public administration and civil life. The author emphasizes the contradictions between modernization efforts and authoritarian control, demonstrating how these tensions affected the efficiency of governance in peripheral regions. The findings deepen the understanding of the evolution of Romanian administrative law and provide a valuable contribution to the historiography of interwar Eastern Europe, offering a comparative perspective on state-building and bureaucratic transformations in multiethnic frontier territories.

Keywords: Bukovina, Romania, administrative reform, civil service, royal resident, interwar period, Constitution of 1938, public administration, authorities, local self-government.

* аспірант кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Postgraduate Student, Department of History of Ukraine, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

orcid.org/0009-0006-2427-4796

e-mail: iaroslav555@ukr.net

Постановка наукової проблеми та її значення. Посилення в Європі позицій праворадикальних режимів привело до змін у країнах Південно-Східної Європи, де питання збереження державності ставало на один рівень з потребою переходу від демократії до авторитаризму. Не стала винятком і Румунія, де встановлення авторитарного режиму (персональний режим Кароля II) намагалися використати для порятунку самої держави та забезпечення влади короля. Помітне місце у цій діяльності відіграла централізація влади, де вибудовувалася владна вертикаль, на вершині якої був король.

Метою статті є висвітлення питання організації структури управління на місцях в період авторитарного режиму в Румунії 1938–1940 рр. та розв'язання нагальних питань, що стосувалися не лише управління, але й покращення умов функціонування економічних одиниць.

Аналіз останніх наукових досліджень. Висвітлювана проблема вже знайшла своє відображення в історичній літературі. Це колективна праця з історії державної служби України, де розглянуто історію управління Буковини в контексті розвитку системи державного управління України¹. Більш докладно особливості державного управління на Буковині міжвоєнного періоду розглянуто в контексті розвитку системи управління та адміністрування у різні періоди історії краю². Значну роботу з дослідження умов законодавчого оформлення системи управління Буковини в складі Королівства Румунії здійснив І. Торончук. Хоча його робота стосується виключно законодавчих норм адміністрування, саме вона пояснює особливості організації управління на всіх рівнях³.

Виклад основного матеріалу. Парламентські вибори, проведені у грудні 1937 року, не забезпечили переконливої перемоги жодній політичній силі, що дало монархові можливість сформувати уряд Націонал-християнської партії. Це, у свою чергу, спричинило наростання політичної нестабільності в державі. У спробі зберегти контроль над ситуацією король Кароль II запровадив авторитарний режим, який було офіційно встановлено в ніч на 11 лютого 1938 року разом із створенням позапартійного уряду. У цей період було задекларовано намір здійснити конституційну реформу та розвивати державу відповідно до національної ідеї, покликаної відобразити прагнення румунського народу й забезпечити суспільну злагоду. У зверненні нового уряду до громадян наголошувалося на необхідності досягнення «миру й єдності на всій території країни та в серцях усіх румунів»⁴.

Румунія фактично стала останньою державою в Європі, яка обрала шлях формування авторитарного режиму під прикриттям націоналістичних гасел. В адміністративній сфері ключовим кроком стало запровадження режиму надзвичайного стану, відповідно до якого усі повноваження влади передавалися у руки військового командування⁵. Таке рішення вважалося виправданим, оскільки в державі діяли сили, що виступали проти встановленого порядку. До них зараховували представників Націонал-цереністської партії, Націонал-християнської партії, а також членів Легіонерського руху⁶. Що ж до Буковини, то в повітах Редеуць та Сторожинець урядові заходи здебільшого оцінювалися позитивно, особливо після розпуску політичних партій, який сприяв відновленню громадського порядку. Водночас, попри те що члени Націонал-християнської партії офіційно підтримували монархію, вони негативно реагували на кроки короля, пов'язані зі зміною складу уряду та збереженням прав національних меншин⁷.

На початковому етапі становлення авторитарного режиму влада зіткнулася з труднощами у формуванні керівного апарату. Хоча на посади префектів та примарів здебільшого призначали військових, не всі з них виявляли беззастережну лояльність до нової влади. Так, у Бессарабії примар Тігіни полковник Драгомір, за даними поліції, належав до прихильників Націонал-християнської партії та виявляв опозиційні настрої. Водночас повідомлялося, що у Тігіні значний вплив на суспільні настрої мала єврейська громада. На основі подібних спостережень влада дійшла висновку про необхідність проведення адміністративної реформи в Бессарабії, яка передбачала ліквідацію повітів Тігіна, Кагул і Хотин⁸.

Початкові реформи, здійснені 30 березня 1938 року, передбачали офіційну зміну складу уряду та ухвалення декрет-законів, якими було засновано Коронну раду і створено Міністерство національної економіки⁹.

8 травня 1938 року міністр внутрішніх справ Арманд Келінеску, підсумовуючи результати діяльності уряду за перші три місяці, окреслив нові орієнтири кадрової політики. Він наголосив, що при призначенні на посади примарів та префектів основними критеріями мають бути не політична лояльність, а особистий авторитет, доброчесність і працелюбність кандидатів. Отже, влада прагнула сформувати управлінський корпус, здатний забезпечити ефективне функціонування місцевих адміністрацій. На її переконання, такими якостями найбільше вирізнялися представники армії та

судової системи. А. Келінеску зазначив, що адміністративні зміни сприяли поживавленню діяльності державних інституцій, що, своєю чергою, допомогло виявити випадки нецільового використання коштів. Він підкреслив, що усунення політичних партій від управління стало важливим досягненням, оскільки саме партійне правління, на його думку, призвело до фінансової дестабілізації. Крім того, міністр наголосив на ролі державних установ, адже всі кадрові призначення на адміністративні посади здійснювалися виключно через міністерство¹⁰.

Оцінюючи роль А. Келінеску, варто зазначити, що саме він фактично став одним із головних архітекторів нового політичного режиму, що згодом сприяло його призначенню на посаду глави уряду. Попри встановлення авторитарної влади, режим формально зберігав конституційний характер, до якого суспільство вже звикло. Це підтверджувалося проведенням референдуму щодо ухвалення нової конституції та подальшим утвердженням політичного курсу під гаслами «влада, відповідальність, праця», які насамперед адресувалися представникам управлінських структур¹¹.

У нових політичних умовах провідне місце в системі державного управління посів монарх, із діяльністю якого пов'язували успіхи у фінансовій, кооперативній, соціальній та освітній сферах. Уже в березні 1938 року влада продемонструвала прагнення сформулювати позитивне ставлення населення до уряду, подаючи свої кроки як прояв відновлення суспільної довіри. Це відбувалося, зокрема, через упровадження заходів у межах нової економічної політики та реалізацію фінансових ініціатив. Важливим підтвердженням зміцнення авторитету влади стало також ухвалення нової конституції, яка визначила основи функціонування політичної системи. У цьому документі окрему увагу приділено адміністративному устрою, де вказувалося, що діяльність повітових і громадських органів має здійснюватися відповідно до чинного законодавства (стаття 79)¹².

Після ухвалення нової Конституції Румунії в березні 1938 року розпочалася підготовка виборчого та адміністративного законодавства. Уже в квітні того ж року було представлено перший проєкт адміністративного закону, який передбачав поділ країни на сім округів, центри яких мали розташовуватися в містах — штабах армійських корпусів. Згідно з документом, посади префектів повітів могли обіймати цивільні посадовці. Призначення префектів, а також голів місцевих рад планувалося здійснювати центральною владою. Керівництво провінцією мало належати губернатору, при якому діяла б обласна рада — частково обрана, а частково сформована шляхом призначення її членів¹³.

Префектам надавалося право призначати примарів і їхніх заступників у сільських громадах, тоді як голови міських адміністрацій затверджувалися безпосередньо губернатором. Для кандидатів на посади примарів у муніципальних і резиденційних містах встановлювалися певні вимоги — вік не менше 30 років та наявність вищої освіти. У менших міських громадах допускалася середня освіта, а для сільських примарів — достатньою вважалася початкова. На префектські посади могли претендувати лише ті, хто вже мав досвід роботи на адміністративних посадах — субпрефектів або преторів. Губернатором міг стати державний службовець віком від 45 років із вищою освітою, який раніше обіймав посаду підсекретаря держави. Крім того, з кожної повітової ради обирали двох представників до провінційної ради — осіб не молодших 30 років, які проживали в межах громади щонайменше рік¹⁴.

Однак цей проєкт, який мав би продовжити структурування влади з урахуванням ролі військових, так і не був завершений, а натомість набрав чинності Адміністративний закон від 14 серпня 1938 року¹⁵.

Представлення закону відбулося 13 серпня у Великій тронній залі Королівського палацу, після чого королівські резиденти склали присягу. Церемонія проходила за участю голови уряду, членів королівської ради, міністрів та викладачів Інституту адміністративних наук¹⁶. Презентуючи закон, міністр внутрішніх справ Арманд Келінеску підкреслив, що потреба в оновленні адміністративного законодавства зумовлена змінами в політичній системі країни та спрямована на приведення місцевого управління у відповідність із реальною ситуацією. Він наголосив, що ухвалення конституції 27 лютого 1938 року спричинило реформування адміністрації на місцях і уніфікацію системи місцевого управління. Отже, зміни в організації місцевої влади були тісно пов'язані з трансформаціями політичного життя країни та необхідністю впорядкувати склад усіх адміністративних структур¹⁷.

У цей же день відбулися призначення всіх королівських резидентів. Так, цинут Сомеш очолив генерал І. Ганзу, цинут Алба-Юлія — генерал Д. Пап, цинут Олт — генерал Р. Скерішоряну, цинут Бучедж — А. Гане, цинут Тіміш — А. Марта, цинут Прут — генерал М. Неґруцці, цинут Маре — Н. Оттеску, цинут Дунеря — В. Кедеке, цинут Ністру — К. Сіміан, а цинут Сучава — Ґ. Алексіану. Крім

того, генеральні секретарі всіх цинутів також склали присягу на вірність королю¹⁸. Невдовзі після призначень королівські резиденти були представлені на своїх посадах у другій половині серпня — вересні 1938 року та відразу приступили до виконання службових обов'язків¹⁹. Майже паралельно з адміністративною реформою відбулися зміни до кримінального кодексу. Крім того, у вересні 1938 року було ухвалено закон, який поширював дію законів Старого королівства на територію Буковини²⁰.

Одними з перших дій королівського резидента стали кадрові зміни в адміністрації. Уже 15 серпня 1938 року Д. Соколяну призначили на посаду адміністративного директора цинуту. Згодом, 27 серпня, до управлінського складу було включено П. Стойку, а 7 вересня З. Поповича, які обійняли посади адміністративних інспекторів. Такі призначення пояснювалися прагненням залучити до роботи компетентних фахівців із відповідним досвідом у сфері державного управління.

Було також визначено склад адміністрації відповідно до положень адміністративного закону. Наприклад, влада Чернівецького повіту включала префекта, керівника кабінету та служби, адміністративну, фінансову та контрольну секції, бюро цивільної оборони, бюро статистики та офіс повітового туризму. Адміністративна секція складалася з шефа бюро, його заступника, чотирьох чиновників і машиністки; фінансова секція включала шефа, двох службовців і машиністку; секція контролю налічувала субшефа бюро, а в бюро працювали відповідні шефи. Обслуговуючий персонал складався з шофера та чотирьох технічних працівників. Цей склад був затверджений з 1 вересня 1938 року.

Аналогічну структуру мала адміністрація повіту Кимполунг, проте чисельність чиновників там була меншою, а серед обслуговуючого персоналу наявний був управляючий. У префектурі повіту Хотин склад обслуговуючого персоналу був ширший і включав управляючого, двох водіїв, сторожа, чотирьох прибиральників та двох візників. Особливості формування адміністративного складу спостерігалися у повітах Редеуць, Дорогой, Сторожинець та Сучава. Призначені на службу особи складали присягу в присутності вищих посадовців цинуту, що відбулося, зокрема, 5 листопада 1938 року²¹.

Починаючи з 15 вересня 1938 року в цинуті Сучава стало виходити власне офіційне періодичне видання «Monitorul Ținutului Suceava». У вступній статті до першого номера підкреслювалося, що метою часопису є оприлюднення законодавчих актів, урядових рішень, королівських декретів, постанов міністерств і розпоряджень резидента. Отже, нове видання продовжувало попередню адміністративну традицію забезпечувати публічність і доступність рішень центральної та місцевої влади. Журнал виходив регулярно двічі на місяць 1-го та 15-го числа²².

Процес формування керівного складу всіх адміністративних одиниць мав урочистий характер, проте відбувався з певним запізненням. Так, лише 5 жовтня 1938 року резидент цинуту Сучава Г. Алексіану прийняв преторів цинуту, зазначивши, що діє на підставі статей 105 і 107 чинного адміністративного закону. У своєму зверненні до преторів він підкреслив: «Претор покликаний не лише як офісний службовець, що приймає та подає звіти; цей закон передбачає формування претора як активного учасника місцевого життя з новим рівнем відповідальності та широким колом діяльності»²³. Королівський резидент наголошував преторам на їхньому обов'язку щоквартально збирати примарів та нотарів громад для перевірки й обговорення ключових питань у сферах адміністрації, економіки, моралі та культури, що стосувалися волості, а також приймати відповідні рішення. Він трактував статтю 107 закону як інструмент перетворення преторів на значущих учасників місцевого адміністративного, економічного та соціального життя. Крім того, він підкреслював важливість застосування статті 105 для стимулювання та координації місцевих ініціатив. Особливу увагу приділяли гірським районам, де необхідно було захищати національні ресурси, а при плануванні економічної та соціальної діяльності приймати рішення лише після консультацій із примарями та нотарями громад.

Г. Алексіану визначав претора як чинник ініціативи та відповідальності, ключову ланку в управлінні. Він пояснював, що у регіонах, де вирощували льон і коноплі, варто створювати ремісничі майстерні для забезпечення додаткового доходу місцевих мешканців. Фактично претор мав виступати провідником у продуктивній і креативній діяльності, залучаючи заможне населення для реалізації економічних проєктів. Це також стосувалося участі місцевих товариств у розвитку індустріалізації та комерціалізації сільського господарства. Претори повинні були стати центрами, які б наставляли та спрямовували селян, виконуючи роль мудрого господаря та компетентного адміністратора²⁴.

Крім того, претор був відповідальний за сприяння створенню сільських бібліотек, національних домів та будинків культури. Він мав забезпечувати координацію дій усіх органів влади в межах своїх повноважень. Для системної роботи Г. Алексіану рекомендував розробити п'ятирічний план на рівні кожної волості. Зведені плани повинні були стати основою загального плану розвитку регіону, який передбачалося обговорити спільно. Реалізація цих заходів покладалася на преторів у тісній співпраці з примарями та нотарями громад підпорядкованих їм волостей²⁵.

У концепції королівського резидента міста мали зазнати змін: передбачалося облаштування центральної площі, де можна було б збиратися для обговорення актуальних питань. Цей осередок громадського життя повинен був мати належний вигляд, і Г. Алексіану планував поступово реалізовувати це, впроваджуючи сучасні будівлі в міське середовище. До завдань преторів він відносив визначення напрямів економічного розвитку, організацію зборів примарів і нотарів для формування плану діяльності, а також благоустрій доріг, включно з їх брукуванням і загальним впорядкуванням транспортної інфраструктури²⁶.

5 вересня 1938 року було прийнято рішення про делегування ряду повноважень у сфері сільського господарства на місцевий рівень, що передбачало одночасно перерозподіл інших адміністративних структур. Внаслідок цього в цинуті Сучава була створена Інспекційна служба з питань лісового господарства під керівництвом Л. Голки, який замінив М. Болдура, тоді як кадастрову службу лісового господарства у Чернівцях очолив Ш. Кірілов. Паралельно Міністерство громадських робіт та шляхів сполучень ініціювало ухвалення Радою міністрів постанови про заснування регіональних інспекцій дорожнього нагляду, де ключову роль відігравав королівський резидент як керівник персоналу та наглядач за виконанням робіт.

Наступним кроком стало міністерське рішення від 25 жовтня 1938 року, яке регулювало сплав лісу й покладало контроль над його рухом Бистрицею та її притоками в повітах Муреш, Несеуд і Марамуреш на Службу вод у Чернівцях. 4 листопада 1938 року Міністерство внутрішніх справ призначило чиновників на посади генеральних адміністративних інспекторів цинутів, і на цю посаду в цинуті Сучава був обраний Д. Єшан. До обов'язків посадовця входило здійснення нагляду за діяльністю місцевих органів влади за дорученням резидента.

Починаючи з 15 листопада 1938 року в адміністративних центрах цинутів були створені центри контрольних областей, зокрема у Чернівцях функціонувала сьома область контролю, підпорядкована Міністерству фінансів, а на місцях — генеральному інспектору фінансів. До складу 7-ї області контролю входили XVIII округу (Чернівці) із повноваженнями в повітах Чернівці, Хотин, Дорогой та XIX округу (Сучава) для повітів Сучава, Кимполунг, Редеуць і Сторожинець. Центрами округ були відповідно Чернівці та Сучава. Місцева фінансова служба включала секцію прямих податків, секцію марок, спадщини, податку на розкіш і секції споживчих такс. Міністерство фінансів встановило, що генеральні та регіональні інспектори фінансів повинні надавати звіти починаючи з 15 листопада 1938 року, а делегованим генеральним інспектором фінансів призначено В. Нікулеску. Головою XVIII округу став П. Пасере, а XIX округу — Г. А. Штефенеску²⁷.

Увагу привертає дата зустрічі королівського резидента з преторами — 5 жовтня 1938 року. Саме цього дня уряд затвердив положення Міністерства внутрішніх справ про повноваження королівських резидентів, закріпивши за ними низку обов'язків, які мали забезпечити чітке і злагоджене функціонування місцевого управління.

Королівські резиденти повинні були стежити за дотриманням усіх чинних законів у сфері публічного управління, забезпечувати виконання мобілізаційних, реквізичійних та виборчих норм, визначених міністерством. Водночас до їхньої сфери входило й пильне вивчення питань туризму, організація радіопередач та контроль діяльності кінотеатрів, тобто все, що стосувалося культурного й соціального життя регіону.

Не менш важливою була роль у кадровій політиці: резиденти мали право призначати, підвищувати, переводити та накладати дисциплінарні стягнення на підлеглих, включно з префектами. Винятком були питання відпусток чиновників, призначених міністром внутрішніх справ, які потребували погодження з міністерством, а також повідомлення про будь-які стягнення для внесення до особової справи.

Серед інших повноважень була й відповідальність за видачу дозволів на відкриття ремісничих майстерень, раніше цим займалися лише префекти повітів. Отже, королівський резидент ставав не просто адміністратором, а своєрідним координатором життя регіону, який поєднував контроль, наставництво та розвиток місцевих ініціатив, створюючи атмосферу порядку та відповідальності у всіх сферах діяльності²⁸.

Під час святкування першої річниці ухвалення «Конституції Кароля II» увагу суспільства зосереджували на результатах діяльності уряду та впливі волі короля на життя країни. Саме в цю урочисту мить А. Келінеску відзначив, що рішення Кароля II про зміну історичного курсу справді знайшло відгук у серцях народу. Він змалював короля як правителя, який зумів стримати загрозу розпаду держави та крок за кроком впроваджував заходи для національного відродження. У словах

А. Келінеску прозирало прагнення показати, що ці зміни були не лише адміністративними, а й глибоко людськими — вони торкалися життя кожного, створюючи відчуття стабільності, порядку та надії на майбутнє²⁹. У баченні міністра особа короля нерозривно перепліталася з долею держави, а через Конституцію цей зв'язок набував особливої сили. За його словами, Конституція 1866 року гарантувала особисті свободи громадян, тоді як Конституція 1938 року мала ширший вимір: вона закладала фундамент державності та соціальної солідарності. На думку А. Келінеску, цей документ допомагав згладжувати соціальні протиріччя, підтримував колективні інтереси та підкреслював цінність праці і національної ідеї.

Водночас він наголошував, що така система відкривала шлях для розвитку особистості на міцному моральному ґрунті та принципах колективності. Людина могла зростати не лише як індивідуум, а й як активний учасник життя спільноти, спрямовуючи свої зусилля на зміцнення держави та процвітання нації. Цей підхід створював відчуття спільної відповідальності та взаємозалежності, роблячи кожного громадянина частиною великого і живого організму держави³⁰.

Становище в державі після ухвалення Конституції виглядало особливим: розпочався період тривалої, наполегливої праці, метою якої був мир і порядок у країні. Це було надзвичайно важливо, адже анархістські настрої раніше ослаблювали владу та гальмували розвиток творчих ініціатив.

Новий режим відрізнявся також приходом молодого покоління на ключові посади в освіті, суді та адміністрації, що давало надію на оновлення державного апарату і введення свіжих підходів до управління. Серед нагальних завдань залишалося питання національної політики. А. Келінеску наголошував на необхідності ретельної перевірки громадянства та аналізу проблем еміграції, розглядаючи ці заходи не лише як адміністративні кроки, а й як спосіб зміцнити національну ідею та забезпечити її впровадження у повсякденне життя країни³¹.

Рік після ухвалення Конституції став визначальним у плані проведення адміністративної реформи. Міністр внутрішніх справ вважав реформу не просто бюрократичним заходом, а радше глибинним перегрупуванням існуючого персоналу та перерозподілом повноважень представників влади на місцях. Він бачив у цьому крок до відновлення довіри громадян до держави та забезпечення внутрішнього спокою в країні.

Досягнення таких результатів передбачало деполітизацію адміністративного апарату та його децентралізацію, а саму реформу він уявляв як процес «очищення» та адаптації до реальних потреб населення. Ці зміни тісно поєднувалися з розвитком господарської діяльності, реформуванням судової системи та перебудовою освітньої галузі, створюючи цілісну картину модернізації державного життя. У його уявленні адміністративна реформа мала стати фундаментом для стабільності, ефективності та гармонійного розвитку всієї країни³².

На початку 1939 року адміністративна реформа продовжувала активно реалізовуватися по всій країні, інколи випереджаючи події самі по собі. Уже 28 лютого того ж року було ухвалено рішення про новий адміністративний поділ повіту Кимпулунґ у складі цинуту Сучава: тут сформували одну муніципальну громаду, три міські немуніципальні громади та 37 сільських громад із 52 населеними пунктами.

На території повіту Чернівці структура збереглася такою: одна муніципалія, три міські нерезиденційні громади та три приміські громади, тоді як кількість сільських громад скоротилася з 90 до 59. У повіті Дорогой нараховували одну міську муніципальну громаду, чотири міські без статусу резиденцій та 50 сільських громад, що включали 211 сіл.

У повіті Хотин було визначено одну міську резиденційну громаду, одну міську нерезиденційну громаду та 96 сільських громад із 222 сіл. Повіт Редець отримав одну міську резиденційну громаду, одну міську нерезиденційну громаду та 49 сільських громад із 86 селами. У Сторожинці діяли одна міська резиденційна громада, дві міські нерезиденційні громади та 53 сільські громади із 67 селами. Нарешті, на території Сучави створили по одній міській резиденційній та нерезиденційній громаді, а також 45 сільських громад із 69 селами.

Отже, адміністративна реформа не лише впорядкувала територіальні одиниці, а й забезпечила більш ефективне управління на місцях, розподіляючи громади за принципами компактності та управлінської доцільності³³.

На початку 1939 року відбулися помітні зміни у складі чиновників, зокрема в цинуті Сучава. Новим королівським резидентом призначили Ґ. Флондора, який раніше обіймав посаду радника у створеному в грудні 1938 року Фронті Національного Відродження. Переміщення відбулося за рішенням А. Келінеску: Ґ. Алексіану було переведено на посаду резидента цинуту Бучедж.

Г. Флондор, отримавши нову посаду, спрямував свою діяльність на зміцнення румунського елементу в регіоні. Однак вже на початку березня 1939 року виникли напруженість і протистояння з українською громадою Буковини, яка вимагала рівних прав для українців із представниками інших національних меншин. Цей конфлікт засвідчив, що адміністративні зміни й прагнення централізованого управління стикалися з реальними соціальними та національними викликами регіону³⁴.

На початку вересня 1939 року перед урядом Румунії постала гостра потреба ухвалити рішення щодо можливих заходів оборони країни на тлі загрози німецького вторгнення. Так, о шостій вечора 4 вересня відбулося скликане засідання Ради міністрів, результати якого були зафіксовані у відповідному повідомленні.

Згідно з доповіддю голови уряду, у країні панували спокій та довіра до влади, а національні меншини демонстрували вірність державі, користуючись правом на власну школу та свободу віросповідання. У зовнішній політиці уряд заявив про намір підтримувати добросусідські відносини та наголосив на необхідності оновлення пакту ненападу. Водночас підкреслювалася готовність вживати всіх можливих заходів для захисту національних інтересів і гарантування безпеки кордонів країни.

Як видно, уряд намагався поєднати внутрішню стабільність із пильністю у зовнішньополітичній сфері, демонструючи готовність протидіяти загрозам і зберігати мир у державі³⁵. Позиція Румунії у воєнних умовах була визначена на засіданні Коронної ради 6 вересня 1939 року. Під час обговорення королівські радні одностайно висловилися на користь нейтралітету, вважаючи за необхідне його офіційне визнання та отримання гарантій від великих держав, передусім від Німеччини. Рішення готувалося за активної участі А. Келінеску і базувалося на принципах нейтралітету з дотриманням міжнародних конвенцій щодо учасників збройного конфлікту.

Прийняте рішення зобов'язувало Румунію вживати оборонних заходів. З 6 вересня 1939 року розпочалася підготовка підрозділів III армії, до складу якої увійшли 4-й, 8-й та 10-й армійські корпуси. Їхнім завданням стало забезпечення оборони долин річок Серет і Прут. Хоча озброєння військ було майже повним, бракувало значної кількості протитанкових засобів.

Водночас територія Румунії відчувала наслідки німецько-радянсько-польської кампанії. У районі Заліщиків два радянські танки перетнули румунський кордон, а прикордонна територія зазнала авіабомбардування. Радянська сторона, за повідомленням агентства «Стефані», була зобов'язана дотримуватися непорушності кордонів, що підтвердили також на конференції змішаної румунсько-радянської комісії.

Отже, Румунія змушена була поєднувати політику нейтралітету з активними оборонними приготуваннями, балансуючи між міжнародними гарантіями та реальними загрозами на власній території³⁶.

4 січня 1939 року урядом було ухвалене рішення про встановлення граничних цін на низку товарів. Власникам крамниць наказували обов'язково виставляти ціни на вітринах, щоб покупці могли їх легко бачити. За порушення цього правила передбачалися штрафи від 1 до 5 тисяч левів та можливий арешт на термін від одного до п'ятнадцяти днів. Такі заходи мали на меті не лише контроль за ринковими цінами, а й забезпечення прозорості у торгівлі та захист прав споживачів³⁷. Адміністративна конференція відбулася 4 січня 1939 року за участю префектів усіх повітів, на якій обговорювалися ключові питання розвитку цинуту. Одним із головних завдань стало узгодження планів окремих повітів із загальним планом розвитку цинуту. Для більш ефективного управління передбачалося складання п'ятирічного бюджету та визначення ролі держави й адміністрації у підтримці сільського господарства і промисловості.

Королівський резидент приділяв особливу увагу й розвитку міст, розглядаючи їхні урбаністичні аспекти. Йшлося не лише про збір квартирної плати, а й про створення центральних площ із будівлями у румунському архітектурному стилі, що надавали б містам характерного вигляду. Усе це, за словами резидента, відображало зацікавленість короля у розвитку цинуту, при цьому плани мали відповідати реальним можливостям регіону та потребам його населення.

Одночасно обговорювалося питання організації інспекції кооперативної діяльності та сприяння розвитку промислових підприємств. Королівський резидент просив префектів надати свої пропозиції щодо розвитку повітів до 25 січня, щоб інтегрувати їх у загальний план цинуту і забезпечити злагоджену реалізацію заходів³⁸.

Після призначення нового королівського резидента з посади генерального секретаря цинуту Сучава пішов Е. Черкавскі. З 31 березня 1939 року він вийшов на пенсію за віком, завершуючи тривалий період служби в адміністрації³⁹. На місце генерального секретаря було призначено Н. Лупу, який раніше обіймав посаду префекта та працював референтом у місцевому Адміністративному суді.

Урочисте введення на посаду супроводжувалося промовами високопоставлених чиновників, принесенням присяги та святковою службою, що додавало події урочистості та символізму⁴⁰.

Станом на березень 1939 року активно визначалися повноваження органів влади, зокрема роль Генерального секретаря цинуту. У цинуті Прут королівський резидент Т. Йонашку наділив його правом підпису в поточних адміністративних справах. Крім цього, Генеральний секретар отримав завдання контролювати діяльність службовців цинуту, стежити за роботою автономних громадських органів і комерційних установ, а також наглядати за місцевими адміністративними структурами. До його обов'язків входило вести фінансові питання, організовувати ліцитації та очолювати комісії при резидентурі, забезпечуючи ефективну роботу всіх ланок управління.⁴¹

У березні 1939 року тривав процес перерозподілу складу волостей у цинуті Прут. Зокрема, склад чотирьох волостей було визначено відповідно до розпорядження № 6174. Одночасно вирішувалися питання зміни належності окремих населених пунктів: відбувалися взаємні заміни, як у випадку з громадами Борівці та Киселів, які вивели зі складу Шипинецької волості та приєднали до Дністровської. Такий процес відображав прагнення адміністрації впорядкувати територіальний устрій і зробити управління більш ефективним⁴².

У період весни 1939 року в населених пунктах цинуту запровадили громадські роботи, спрямовані на благо суспільства. Кожна громада отримала власний регламент виконання таких робіт. Так, у березні префект повіту Сучава, підполковник Т. Константінеску, ухвалив рішення про проведення робіт для громад Адинката, Іцканій-Ной, Мезенеєшть, Ботошана, Поень-пе-Сучава, Міговень, Бунінць, Лукечешть і Брашка. Відповідно до встановлених правил, усі дорослі чоловіки громади були зобов'язані брати участь у роботах протягом п'яти днів, коли виникала така потреба. Водночас звільнялися від обов'язку чоловіки молодші 18 років, старші 60 та всі жінки. Окремим циркуляром регламентувалися також порядок і умови відпрацювання штрафів для тих, хто був засуджений до них⁴³.

Влада ретельно регулювала місця торгівлі, особливо це стосувалося ринків, де продавали худобу. Так, 14 жовтня 1939 року було визначено конкретні населені пункти повіту Чернівці, де дозволялося здійснювати торгівлю худобою, товарами та виробами домашнього виробництва. Зокрема, у Чернівцях ринок працював по понеділках, у Топорівцях, Лужанах та Заставні по вівторках, у Кіцмані та Боянах по середах, у Садгорі по четвергах, а у Вікні та Великому Кучурові по п'ятницях. Такий розподіл днів забезпечував порядок на ринках та контроль за торговельною діяльністю⁴⁴. У вересні 1939 року влада посилила заходи проти спекуляції, одночасно надаючи чіткі інструкції підлеглим чиновникам королівського резидента. Ці вказівки публікувалися у «Monitorul Ținutului Suceava», щоб донести до посадовців усі норми та порядок дій у боротьбі з порушеннями, забезпечуючи прозорість та контроль за економічною дисципліною на місцях⁴⁵.

До економічних ініціатив влади необхідно віднести й рішення про надання певним населеним пунктам статусу бальнеологічних курортів. Цей крок не лише визнавав їх лікувальні та рекреаційні властивості, а й відкривав нові можливості для розвитку місцевої економіки та туризму⁴⁶.

24 квітня 1939 року королівський резидент ухвалив рішення про утворення нових волостей у цинуті Сучава, що стало важливим кроком у адміністративній організації регіону. У повіті Чернівці з'явилася волость Цецин із центром у Чернівцях, до якої увійшли громади Стара Жучка, Ленківці та Стрілецький Кут. У Хотинському повіті було створено волость Четецій із центром у місті Хотин та громадами Каплівка, Данківці, Долиняни, Пригородок, Рукшин, Владична і Зарожани. У Сторожинецькому повіті виникла волость Думбрава Рошіє зі Сторожинцем як центром, що об'єднувала громади Йорденешть, Ропча, Карапчів на Сереті, Прісекерень, Адинката та Мігучень.

Повіт Редеуць отримав волость Богдан Воде, у повіті Кимполунг створили волость Садовей, у повіті Сучава — Міреуцілор, а в повіті Дорогой — волость Езер. У підсумку адміністративний розподіл виглядав так: повіт Чернівці — 5 волостей, Хотин — 7, Сторожинець — 4, Редеуць — 4, Сучава — 4, Кимполунг — 4, Дорогой — 6. Це нове упорядкування покликалося забезпечити більш ефективне управління та розвиток громад⁴⁷. У травні 1939 року центральна влада ухвалила рішення щодо сіл Терблече та Нове Терблече, дозволивши їм залишатися окремими громадами, незважаючи на їхнє фактичне об'єднання. Цей адміністративний переділ проводився на основі низки міністерських рішень, прийнятих у лютому–березні того ж року.

Зокрема, у повіті Сторожинець передбачалося існування трьох міських громад, одна з яких виконувала функції центру повіту, та 53 сільських громад, що охоплювали 67 сіл. Це означало скорочення кількості сільських громад і сіл у складі повіту, оскільки об'єднали 23 громади та «кути». У повіті Чернівці адміністративна структура включала одну муніципію, три міські громади, три приміські громади та 59 сільських громад із 94 селами. Характерно, що загальна кількість сільських

громад скоротилася із 90, при цьому не вилучаючи села з повіту: наприклад, громади Бабин і Лука приєднувалися до Прилипче, а Клокучка, Дубівці та Реваківці до Берегомета на Пруті.

Додаткові зміни відбулися за рішенням резидента: 21 липня 1939 року громаду Васловівці перевели з Дністровської до Прутської волості, а королівським декретом від 9 вересня 1939 року Рогізну понизили зі статусу приміської громади до сільської. Нарешті, за рішенням резидента від 28 вересня того ж року відбулася реорганізація складу волостей Четатя, Клішкеуць і Суліца, а також було затверджено структуру волостей Кельменць, І. Г. Дука, Ліпкань і Секурень.

Отже, протягом весни та літа 1939 року відбувався поступовий процес оптимізації адміністративного поділу, спрямований на більш ефективне управління громадами та впорядкування територіальної структури цинуту⁴⁸.

Після ухвалення рішення про адміністративний переділ резидент вирішив посилити контроль за виробництвом хліба в місті Хотин, створивши відповідні органи для нагляду за цією сферою. У повіті Сторожинець водночас запровадили особливий податок на користування повітовими дорогами важкою технікою та додатковий податок на продаж худоби, спрямований на регулювання торгівлі та підтримку місцевої економіки⁴⁹. Ці заходи мали на меті не лише впорядкувати торгівлю, а й підтримати економічне життя регіону⁵⁰.

На початку 1940 року влада розіслала детальні інструкції щодо допомоги сім'ям, чиї годувальники були призвані до армії резервістів. Такі заходи поширювалися на весь цинут і тривали до червня того ж року. До цього часу в кожному повіті сформувалася значна кількість призовників у межах часткової мобілізації, що безпосередньо впливало на обсяги фінансової підтримки для кожного регіону.

Наприклад, у повіті Сучава 2050 родин мали отримати 641 300 леїв, у Кимполунзі для 2712 родин просили 871 370 леїв, у Дорогої 1973 родини розраховували на 692 150 леїв. У Редеуць для 3904 родини передбачали отримати 1 246 203 леїв, у Сторожинці на 2784 родини мали отримати 889 200 леїв, а у Чернівцях 4276 родин розраховували на 1 305 700 леїв. Найбільше мобілізованих налічувалося у повіті Хотин (9689 осіб), тож для їхніх сімей у червні 1940 року мали виділити 2 981 600 леїв.

Отже, допомога розподілялася пропорційно чисельності мобілізованих, що дозволяло підтримувати стабільність і соціальну безпеку родин у складний для країни час⁵¹.

8 березня 1940 року королівський резидент видав нове розпорядження, яке вносило чергові зміни в адміністративний поділ цинуту. Зокрема, були скасовані «резиденційні» волості, створені попереднім розпорядженням від 24 квітня 1939 року. Претори цих скасованих волостей переводилися у підпорядкування префектів повітів, а громади поверталися до своїх колишніх волостей.

У повіті Чернівці тепер діяли Козминська волость із центром у Чернівцях (13 громад), Дністровська у Заставні (18 громад), Прутська у Садгорі (17 громад) та Шипинецька у Кіцмані (17 громад). Повіт Хотин був розподілений на волості Клішкеуць (центр с. Клішківці, 15 громад), Суліца (м. Новоселиця, 13 громад), Келменць (с. Кельменці, 17 громад), І. Г. Дука (с. Бричани, 20 громад), Ліпкань (с. Ліпкани, 15 громад) та Секурень (с. Сокиряни, 17 громад).

У Сторожинецькому повіті діяли Черемоська волость з центром у Вашківцях (13 громад), Флондорень (Сторожинець, 29 громад) та Ростокська (Вижниця, 13 громад). Повіт Редеуць складався з волостей Путильська (с. Селятин, 11 громад), Сіретська (м. Сірет, 18 громад) та Штефан Воде (м. Редеуць, 25 громад).

Повіт Кимполунг об'єднував Дорну (м. Ватра Дорней, 11 громад), Гумору (м. Гура-Гумора, 16 громад) та Молдова (м. Кимполунг, 13 громад). У повіті Сучава були волості Арборе (м. Солка, 15 громад), Драгомірна (м. Сучава, 17 громад) та Ілішешть (с. Ілішешть, 14 громад). Нарешті, повіт Дорогой мав волості Жіжія (м. Дорогой, 10 громад), Башеу (м. Севень, 12 громад), Герца (м. Герца, 10 громад), Ласкар (с. Редеуць, 11 громад) та Логофетул Теуту (м. Мігейлень, 11 громад).

Одночасно було підготовлено новий графік роботи нотарів у всіх повітах цинуту, що дозволяло впорядкувати адміністративний контроль і забезпечити ефективне функціонування місцевих органів влади⁵². У віданні влади залишалися повноваження у справі призначення представників Палати торгівлі і ремесел⁵³.

Висновки. У 1938–1940 роках у цинуті Сучава відбувалася масштабна адміністративна реформа, спрямована на перегрупування органів місцевого самоврядування, оптимізацію повноважень чиновників та посилення ролі королівських резидентів. Створення нових волостей, зміни у складі громад і перерозподіл адміністративних функцій демонстрували прагнення уряду забезпечити ефективне управління територією, одночасно поєднуючи централізований контроль із децентралізацією відповідальності. Королівський резидент став ключовою фігурою у координації адміністративної, економічної та соціальної політики цинуту, здійснюючи нагляд за діяльністю

службовців, автономних органів та комерційних адміністрацій, а також контролюючи виконання фінансових та організаційних доручень. Генеральний секретар, у свою чергу, забезпечував підпис та нагляд у поточних справах, координацію службовців та контроль за місцевими адміністративними органами.

Економічна політика адміністрації проявлялася через запровадження податків на користування повітовими дорогами та продаж худоби, регулювання ринкової торгівлі та фіксацію максимальних цін на продукти, що дозволяло стабілізувати економічну ситуацію. Водночас організація громадських робіт, надання допомоги родинам мобілізованих та створення бальнеологічних курортів свідчили про комплексний підхід влади до соціальної політики та стимулювання розвитку місцевої економіки. Адміністративні рішення враховували національний склад населення цинуту: посилення румунського елементу супроводжувалося врегулюванням прав національних меншин, зокрема української громади, що підкреслювало спробу уряду збалансувати централізацію влади з локальними потребами.

Система адміністративного контролю, закріплена через перерозподіл волостей, створення інспекторатів і впорядкування роботи нотарів підвищували відповідальність місцевих службовців і забезпечували більш чітке управління територією. Реалізація реформ була тісно пов'язана з економічними та соціальними завданнями: розвитком міст, модернізацією інфраструктури, стимулюванням господарської діяльності та підтримкою мобілізованих. Досліджуваний період демонструє складність державного управління у міжвоєнний час, поєднання централізованих заходів із місцевими ініціативами, а також взаємозв'язок політичних, економічних і соціальних процесів. Аналіз документів та рішень резидента дозволяє оцінити вплив адміністративної реформи на місцеві громади та зрозуміти механізми функціонування державної адміністрації в умовах політичної нестабільності й зовнішніх загроз.

¹ *Нариси історії державної служби в Україні* [Sketches of the History of Public Service in Ukraine], Київ, Ніка-Центр, 2008, 536 с.

² І. Піддубний, *Адміністрація Буковини міжвоєнного періоду. Історія розвитку органів влади на території Чернівецької області* [Administration of Bukovyna in the Interwar Period. History of Development of Authorities on the Territory of Chernivtsi Region], Чернівці, Букрек, 2014, с. 350–484.

³ І. Торончук, *Буковина у правовій системі Румунії (1918–1940 pp.)* [Bukovyna in the Legal System of Romania (1918–1940)], Одеса, Видавництво «Юридика», 2024, 280 с.

⁴ *Manifestul guvernului către țară* [Manifest of the Government to the Country], in «Universul», 1938, 14 Februarie, № 44, p. 11; L. Patrașcanu, *Sub trei dictaturi* [Under Three Dictatorships], București, 1970, p. 121.

⁵ *Decretul-lege pentru introducerea stării de asediu* [The decree-law for the introduction of the state of siege], in I. Scurtu, C. Mocanu, D. Smârcea, *Documente privind istoria României între anii 1918–1944* [Documents on the history of Romania between 1918–1944], București, Editura didactică și pedagogică, R.A., 1995, p. 439.

⁶ Архиве Націонале але Ромâniei (ANR), fond. Direcția Generală a Poliției, 2350, dos. № 3/1938, f. 13.

⁷ ANR, fond Direcția Generală a Poliției, 2350, dos. № 113/1937, f. 73–74, 77.

⁸ ANR, fond Direcția Generală a Poliției, 2350, dos. № 3/1938, f. 103–104.

⁹ *Demisia Guvernului* [Resignation of the Government], in «Universul», 1938, 2 Aprilie, № 91, p. 1.

¹⁰ I. D-I Armand Călinescu, *Ministru de Interne, despre spiritul nou în gospodărie locală* [On the New Spirit in Local Administration], in Ar.M. Călinescu, *Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939* [The New Regime. Speeches: 1938–1939], București, 1939, p. 1–18.

¹¹ III. *Cuvântarea d-lui Armand Călinescu, ministru de interne, la deschiderea congresului «Uniunea internațională a orașelor»* [Speech of Minister Armand Călinescu at the Opening of the Congress «International Union of Cities»], in Ar.M. Călinescu, *Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939* [The New Regime. Speeches: 1938–1939], București, 1939, p. 24–29.

¹² *Constituțiunea Regele Carol II, Promulgată prin Înalt Decret Regal Nr. 901 din 20 Februarie 1938* [The Constitution of King Carol II, Promulgated by Royal Decree Nr. 901 of February 20, 1938], București, 1938, p. 25.

¹³ *Час* (Чернівці), 1938, 8, 24 квітня.

¹⁴ *Час* (Чернівці), 1938, 17 травня.

¹⁵ *Decrete Regale* [Royal Decrees], in «Monitorul Oficial», 1938, 14 August, № 187.

¹⁶ *Mesaje Regale și comunicate ale Casei M.S. Regelui* [Royal Messages and Announcements of His Majesty's Household], in «Monitorul Oficial», 1938, 16 August, № 188, p. 3836.

¹⁷ *Raport către M.S. Regele* [Report to His Majesty the King], in «Monitorul Oficial», 1938, 14 August, № 187, p. 3812.

¹⁸ *Promulgarea noului legi administrative* [Promulgation of the New Administrative Law], in «Universul», 1938, 15 August, № 220, p. 13; *Rezidenți regali* [Royal Residents], in «Universul», 1938, 16 August, № 221, p. 1.

¹⁹ *D. rezident regal Cădere a luat în primirea Ținutul «Dunarea»* [The Royal Resident Cădere Assumed the Administration of the Dunarea Region], in «Universul», 1938, 17 August, № 222, p. 5; *Primele decizii ale rezidentului regal din Ținutul Dunărea* [First Decisions of the Royal Resident of Dunarea Region], in «Universul», 1938, 18 August, № 223, p. 10.

- ²⁰ *Modificarea Codului Penal* [Amendment of the Criminal Code], in «Universul», 1938, 26 Septembrie, № 262, p. 10; Державний архів Чернівецької області (ДАЧО), ф. 26 Королівський намісник округи Сучава, м. Чернівці, оп. 1, спр. 1, арк. 1–2.
- ²¹ «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 1 Octombrie, № 2, p. 31–36.
- ²² *Cuvânt înainte* [Foreword], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 15 Septembrie, № 1, p. 3–6.
- ²³ ДАЧО, ф. 26, оп. 1, спр. 3, арк. 1.
- ²⁴ ДАЧО, ф. 26, оп. 1, спр. 3, арк. 2.
- ²⁵ ДАЧО, ф. 26, оп. 1, спр. 3, арк. 3–4.
- ²⁶ ДАЧО, ф. 26, оп. 1, спр. 3, арк. 4–5.
- ²⁷ *Deciziuni ministeriale* [Ministerial decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 20 Octombrie, № 4, p. 94; *Jurnale ale Consiliului de miniștri* [Journals of the Council of Ministers], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 20 Noembrie, № 7, p. 169–171; *Deciziuni ministeriale* [Ministerial decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 20 Noembrie, № 7, p. 172–174; *Deciziuni ministeriale* [Ministerial decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 1 Decembrie, № 8, p. 185.
- ²⁸ ДАЧО, ф. 26, оп. 1, спр. 1, арк. 5.
- ²⁹ *XII. Cuvântare la împlinirea unui an dela promulgarea Constituției Regele Carol II* [Speech on the first anniversary of the promulgation of the Carol II Constitution], in «Ar.M. Călinescu, Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939», București, 1939, p. 106–115.
- ³⁰ *XII. Cuvântare la împlinirea unui an dela promulgarea Constituției Regele Carol II*, p. 116–117.
- ³¹ *XII. Cuvântare la împlinirea unui an dela promulgarea Constituției Regele Carol II*, p. 120.
- ³² *VI. Cuvântarea asupra caracterului și însemnătății legii administrative* [Speech on the character and significance of the administrative law], in «Ar.M. Călinescu, Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939», București, 1939, p. 51–59; *XII. Cuvântare la împlinirea unui an dela promulgarea Constituției Regele Carol II*, p. 121–123.
- ³³ *Deciziuni ministeriale. Ministerul de Interne* [Ministerial decisions. Internal Affairs' Ministry], in «Monitorul Oficial», 1939, 20 Aprilie, № 91, p. 2472–2537.
- ³⁴ *Ministerul de Interne* [Internal Affairs' Ministry], in «Monitorul Oficial», 1939, 30 Octombrie, № 251, p. 6052; *Mesaje Regale și comunicate ale Casei M.S. Regelui. Comunicat № 62* [Royal Messages and Communiqués of the Household of His Majesty the King. Communique № 62], in «Monitorul Oficial», 1939, 3 Noembrie, № 255, p. 6120; *Comunicat № 65* [Communique № 65], in «Monitorul Oficial», 1939, 11 Noiembrie, № 262, p. 6508; D. Hrenciuc, *Familia Flondor versus destinul Bucovinei istorice* [The Flondor Family versus the fate of historical Bukovina], Cluj-Napoca, Editura MEGA, 2018, p. 124–129.
- ³⁵ *Ce s'a constatat și ce s'a hotărât în Consiliul de miniștri de ieri* [What was noted and decided in yesterday's Council of Ministers], in «România», 1939, 6 Septembrie, № 457, p. 1.
- ³⁶ N. Ciobanu, *Capacitatea de luptă a armatei Române în momentul ciuntirii teritoriale a României în anul 1940* [Combat capacity of the Romanian army during the territorial losses of Romania in 1940], in «Destin Românesc. Revista trimestrială de istorie și cultură», Chișinău-București, 1994, № 2, p. 9, 14; *Elogii pentru perfecte corectitudine a autorităților românești* [Praise for the perfect correctness of Romanian authorities], in «România», 1939, 22 Septembrie, № 473, p. 1; ДАЧО, ф. 118 Чернівецький повітовий трибунал, оп. 4, спр. 11504, арк. 1, 4, 36–37, 45 зв., 46 зв.; I. Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi: 1866–1947. vol. III: Carol II* [History of the Romanians during the four kings: 1866–1947. vol. III: Carol II], București, Editura Enciclopedică, 2011, p. 273–274.
- ³⁷ *Ordonanță* [Order], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Ianuarie, № 1, p. 7–8.
- ³⁸ *Conferința administrativă la Reședința Ținutului Suceava* [Administrative conference at the Residence of Suceava County], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Februarie, № 2, p. 40–41.
- ³⁹ *Decrete Regale* [Royal decrees], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Martie, № 4, p. 95.
- ⁴⁰ *Actul instalării noului secretar general al Ținutului Suceava* [Act of installation of the new general secretary of Suceava County], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Aprilie, № 7, p. 218–220.
- ⁴¹ *Deciziune Nr. 99* [Decision Nr. 99], in «Monitorul Ținutului Prut», 1939, 15 Martie, № 6, p. 103.
- ⁴² *Deciziunea Nr. 6174* [Decision Nr. 6174], in «Monitorul Ținutului Prut», 1939, 15 Martie, № 6, p. 108; *Deciziunea Nr. 6305* [Decision Nr. 6305], in «Monitorul Ținutului Prut», 1939, 15 Martie, № 6, p. 108–109; *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Aprilie, № 7, p. 192.
- ⁴³ *Deciziune*, p. 192–218; *Circulară* [Circular], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Aprilie, № 7, p. 220.
- ⁴⁴ *Comunicate și circulații* [Communications and circulations], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Noembrie, № 21, p. 868.
- ⁴⁵ *Instrucțiuni pentru aplicarea dispozițiilor decretului-lege pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite din 17 Septembrie 1939* [Instructions for the application of the decree-law on curbing and repressing illicit speculation of 17 September 1939], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Octombrie, № 19, p. 821–823.
- ⁴⁶ *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Decembrie, № 22, p. 880.
- ⁴⁷ *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Mai, № 9, p. 290–292.
- ⁴⁸ *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Iunie, № 10, p. 339; *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Iunie, № 11, p. 370–372; *Deciziuni Rezidențiale* [Residential decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 August, № 15, p. 623; *Decret-lege pentru transformarea comunei suburbane Rohozna din județul Cernăuți în comuna rurală* [Decree-law on the transformation of the suburban commune Rohozna into a rural

- commune], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Octombrie, № 18, p. 770; *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Octombrie, № 19, p. 791–792.
- ⁴⁹ *Ministerul de Interne* [Ministry of Internal Affairs], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Iunie, № 10, p. 338; *Deciziune*, p. 292; *Deciziune*, p. 293; *Deciziune № 433* [Decision № 433], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Mai, № 9, p. 312.
- ⁵⁰ *Ministerul agriculturii și domeniilor* [Ministry of Agriculture and Domains], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Iunie, № 11, p. 369.
- ⁵¹ ДАЧО, ф. 26, оп. 2, спр. 841, арк. 4–5, 8–9, 10–11, 12–16, 17–18, 22–24, 19–21.
- ⁵² *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1940, 15 Martie, № 6, p. 98–104; *Itinerarul zilelor de oficiu la notariatele cercuale din plășile județului Storojineț* [Schedule of office days at the district notaries of Storojineț County], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1940, 15 Martie, № 6, p. 111.
- ⁵³ *Deciziune* [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1940, 1 Februarie, № 3, p. 42–43.

References

1. Actul instalării noului secretar general al Ținutului Suceava [Act of installation of the new general secretary of Suceava County], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Aprilie, № 7, p. 218–220.
2. Arhivele Naționale ale României, fond Direcția Generală a Poliției, 2350, dos. № 113/1937, 136 f.
3. Arhivele Naționale ale României, fond. Direcția Generală a Poliției, 2350, dos. № 3/1938, 254 f.
4. Ce sa constatat și ce sa hotărât în Consiliul de miniștri de ieri [What was noted and decided in yesterdays Council of Ministers], in «România», 1939, 6 Septembrie, № 457, p. 1.
5. Chas (Chernivtsi), 1938, 17 travnia.
6. Chas (Chernivtsi), 1938, 24 kvitnia.
7. Chas (Chernivtsi), 1938, 8 kvitnia.
8. Ciobanu N., Capacitatea de luptă a armatei Române în momentul ciuntirii teritoriale a României în anul 1940 [Combat capacity of the Romanian army during the territorial losses of Romania in 1940], in «Destin Românesc. Revista trimestrială de istorie și cultură», Chișinău-București, 1994, № 2, p. 8–14.
9. Circulară [Circular], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Aprilie, № 7, p. 220.
10. Comunicat № 65 [Communique № 65], in «Monitorul Oficial», 1939, 11 Noiembrie, № 262, p. 6508.
11. Comunicate și circulări [Communications and circulations], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Noembrie, № 21, p. 868.
12. Conferința administrativă la Reședința Ținutului Suceava [Administrative conference at the Residence of Suceava County], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Februarie, № 2, p. 40–41.
13. Constituțiunea Regele Carol II, Promulgată prin Înalt Decret Regal Nr. 901 din 20 Februarie 1938 [The Constitution of King Carol II, Promulgated by Royal Decree Nr. 901 of February 20, 1938], București, 1938, 31 p.
14. Cuvânt înainte [Foreword], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 15 Septembrie, № 1, p. 3–6.
15. D. rezident regal Cădere a luat în primirea Ținutul «Dunarea» [The Royal Resident Cădere Assumed the Administration of the Dunarea Region], in «Universul», 1938, 17 August, № 222, p. 5.
16. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Decembrie, № 22, p. 880.
17. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Iunie, № 10, p. 339.
18. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Aprilie, № 7, p. 192–218.
19. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Mai, № 9, p. 290–293.
20. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Iunie, № 11, p. 370–372.
21. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Octombrie, № 19, p. 791–792.
22. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1940, 1 Februarie, № 3, p. 42–43.
23. Deciziune [Decision], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1940, 15 Martie, № 6, p. 98–104.
24. Deciziune Nr. 99 [Decision Nr. 99], in «Monitorul Ținutului Prut», 1939, 15 Martie, № 6, p. 103.
25. Deciziune № 433 [Decision № 433], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Mai, № 9, p. 312.
26. Deciziunea Nr. 6174 [Decision Nr. 6174], in «Monitorul Ținutului Prut», 1939, 15 Martie, № 6, p. 108.
27. Deciziunea Nr. 6305 [Decision Nr. 6305], in «Monitorul Ținutului Prut», 1939, 15 Martie, № 6, p. 108–109.
28. Deciziuni ministerial. Ministerul de Interne [Ministerial decisions. Internal Affairs Ministry], in «Monitorul Oficial», 1939, 20 Aprilie, № 91, p. 2472–2537.
29. Deciziuni ministeriale [Ministerial decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 20 Octombrie, № 4, p. 94.
30. Deciziuni ministeriale [Ministerial decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 20 Noembrie, № 7, p. 169–174.
31. Deciziuni ministeriale [Ministerial decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 1 Decembrie, № 8, p. 185.
32. Deciziuni Rezidențiale [Residential decisions], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 August, № 15, p. 623.
33. Decrete Regale [Royal Decrees], in «Monitorul Oficial», 1938, 14 August, № 187.
34. Decrete Regale [Royal decrees], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Martie, № 4, p. 95.
35. Decret-lege pentru transformarea comunei suburbane Rohozna din județul Cernăuți în comuna rurală [Decree-law on the transformation of the suburban commune Rohozna into a rural commune], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Octombrie, № 18, p. 770.
36. Decretul-lege pentru introducerea stării de asediu [The decree-law for the introduction of the state of siege], in Scurtu I., Mocanu C., Smârcea D., Documente privind istoria României între anii 1918–1944 [Documents on the history of

- Romania between 1918–1944], București, Editura didactică și pedagogică, R.A., 1995, p. 439.
37. Demisia Guvernului [Resignation of the Government], in «Universul», 1938, 2 Aprilie, № 91, p. 1.
 38. Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoi oblasti, f. 26 Korolivskiyi namisnyk okruhy Suchava, m. Chernivtsi, op. 1, spr. 1, 5 ark.
 39. Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoi oblasti, f. 26 Korolivskiyi namisnyk okruhy Suchava, m. Chernivtsi, op. 1, spr. 3, 5 ark.
 40. Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoi oblasti, f. 26 Korolivskiyi namisnyk okruhy Suchava, m. Chernivtsi, op. 2, spr. 841, 22 ark.
 41. Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoi oblasti, f. 118 Chernivetskiy povitovy trybunal, op. 4, spr. 11504, 185 ark.
 42. Elogii pentru perfecte corectitudine a autorităților românești [Praise for the perfect correctness of Romanian authorities], in «România», 1939, 22 Septembrie, № 473, p. 1.
 43. Hrenciuc D., Familia Flondor versus destinul Bucovinei istorice [The Flondor Family versus the fate of historical Bukovyna], Cluj-Napoca, Editura MEGA, 2018, 282 p.
 44. I. D-l Armand Călinescu, Ministru de Interne, despre spiritul nou în gospodărie locală [On the New Spirit in Local Administration], in Călinescu Ar.M., Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939 [The New Regime. Speeches: 1938–1939], București, 1939, p. 1–18.
 45. III. Cuvântarea d-lui Armand Călinescu, ministru de interne, la deschiderea congresului «Uniunea internațională a orașelor» [Speech of Minister Armand Călinescu at the Opening of the Congress «International Union of Cities»], in Călinescu Ar.M., Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939 [The New Regime. Speeches: 1938–1939], București, 1939, p. 24–29.
 46. Instrucțiuni pentru aplicarea dispozițiilor decretului-lege pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite din 17 Septembrie 1939 [Instructions for the application of the decree-law on curbing and repressing illicit speculation of 17 September 1939], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Octombrie, № 19, p. 821–823.
 47. Itinerarul zilelor de oficiu la notariatele cercuale din plășile județului Storojineț [Schedule of office days at the district notaries of Storojineț County], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1940, 15 Martie, № 6, p. 111.
 48. Jurnale ale Consiliului de miniștri [Journals of the Council of Ministers], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 20 Noembrie, № 7, p. 169–171.
 49. Manifestul guvernului către țară [Manifest of the Government to the Country], in «Universul», 1938, 14 Februarie, № 44, p. 11.
 50. Mesaje Regale și comunicate ale Casei M.S. Regelui [Royal Messages and Announcements of His Majesty's Household], in «Monitorul Oficial», 1938, 16 August, № 188, p. 3836.
 51. Mesaje Regale și comunicate ale Casei M.S. Regelui. Comunicat № 62 [Royal Messages and Communiqués of the Household of His Majesty the King. Communique № 62], in «Monitorul Oficial», 1939, 3 Noembrie, № 255, p. 6120.
 52. Ministerul agriculturii și domeniilor [Ministry of Agriculture and Domains], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Iunie, № 11, p. 369.
 53. Ministerul de Interne [Internal Affairs Ministry], in «Monitorul Oficial», 1939, 30 Octombrie, № 251, p. 6052.
 54. Ministerul de Interne [Ministry of Internal Affairs], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 1 Iunie, № 10, p. 338.
 55. Modificarea Codului Penal [Amendment of the Criminal Code], in «Universul», 1938, 26 Septembrie, № 262, p. 10.
 56. «Monitorul Ținutului Suceava», 1938, 1 Octombrie, № 2, p. 31–36.
 57. Narysy istorii derzhavnoi sluzhby v Ukraini [Sketches of the History of Public Service in Ukraine], Kyiv, Nika-Tsentr, 2008, 536 s.
 58. Ordonanță [Order], in «Monitorul Ținutului Suceava», 1939, 15 Ianuarie, № 1, p. 7–8.
 59. Patrașcanu L., Sub trei dictaturi [Under Three Dictatorships], București, 1970, 256 p.
 60. Piddubnyi I., Administratsiia Bukovyny mizhvoiennoho periodu. Istoriia rozvytku orhaniv vldy na terytorii Chernivetskoi oblasti [Administration of Bukovyna in the Interwar Period. History of Development of Authorities on the Territory of Chernivtsi Region], Chernivtsi, Bukrek, 2014, s. 350–484.
 61. Primele decizii ale rezidentului regal din ținutul Dunărea [First Decisions of the Royal Resident of Dunarea Region], in «Universul», 1938, 18 August, № 223, p. 10.
 62. Promulgarea noii legi administrative [Promulgation of the New Administrative Law], in «Universul», 1938, 15 August, № 220, p. 13.
 63. Raport către M.S. Regele [Report to His Majesty the King], in «Monitorul Oficial», 1938, 14 August, № 187, p. 3812.
 64. Rezidenți regali [Royal Residents], in «Universul», 1938, 16 August, № 221, p. 1.
 65. Scurtu I., Istoria românilor în timpul celor patru regi: 1866–1947. vol. III: Carol II [History of the Romanians during the four kings: 1866–1947. vol. III: Carol II], București, Editura Enciclopedică, 2011, 348 p.
 66. Toronchuk I., Bukovyna u pravovii systemi Rumunii (1918–1940 rr.) [Bukovyna in the Legal System of Romania (1918–1940)], Odesa, Vydavnytstvo «Iurydyka», 2024, 280 s.
 67. VI. Cuvântarea asupra caracterului și însemnătății legii administrative [Speech on the character and significance of the administrative law], in Călinescu Ar.M., Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939, București, 1939, p. 51–59.
 68. XII. Cuvântare la împlinirea unui an dela promulgarea Constituției Regele Carol II [Speech on the first anniversary of the promulgation of the Carol II Constitution], in Călinescu Ar.M., Noul Regim. Cuvântări: 1938–1939, București, 1939, p. 106–123.